

Sygn. akt III AUa 306/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Gawda (spr.)
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2013 r. w Lublinie

sprawy A. O.

z udziałem zainteresowanej M. O.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zwrot nadpłaconych składek na ubezpieczenie społeczne rolników

na skutek apelacji zainteresowanej M. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 6 lutego 2013 r. sygn. akt VIII U 2993/12

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 1 sierpnia 2012 roku znak: PU- (...) i ustala A. O. prawo do zwrotu nienależnie opłaconych składek za M. O. na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 2031,90 (dwa tysiące trzydzieści jeden 90/100) złotych;

II. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz M. O. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

III AUa 306/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie wnioskodawcy A. O. od decyzji pozwanego Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odmawiającej zwrotu nadpłaty w kwocie 3503,20 zł

za okres od 1 października 1999 r. do 30 września 2004 r. z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w związku z wyłączeniem M. O. z ubezpieczenia społecznego rolników.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

A. i M. O. są właścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 1 ha, położonego w W. K. oraz S. N.. Z tego tytułu, decyzją z dnia 23 lutego 1995 roku organ rentowy objął A. O. ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 14 maja 1994 roku.

Małżonka ubezpieczonego M. O. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników przy równoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 lipca 1998 roku do 30 września 2004 roku, od 1 października 2005 roku do 30 czerwca 2009 roku oraz od 16 lutego 2011 roku.

W dniu 13 czerwca 2011 roku do organu rentowego wpłynęła informacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, z treści której wynikało, że w okresie od 2 sierpnia 1999 roku do 30 czerwca 2003 roku M. O. wykonywała czynności wynikające z umowy agencyjnej w Rejonowym Urzędzie Pocztowym w C.. Z tego tytułu podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalno-rentowym i ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Decyzją z dnia 27 kwietnia 2012 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego M. O. od 1 października 1999 roku do 30 września 2004 roku w związku z zatrudnieniem poza rolnictwem. Ubezpieczeni nie kwestionowali powyższej decyzji i nie składali od niej odwołania.

Kolejną decyzją z tej samej daty organ rentowy stwierdził nadpłatę na koncie A. O. w wysokości 3.887,20 złotych. Po dokonaniu rozliczenia konta, w dniu 28 maja 2012 roku organ rentowy stwierdził nadpłatę z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w wysokości 3.503,20 złotych (po dokonaniu zwrotu nadpłaconego zasiłku chorobowego w kwocie 384,00 złotych).

Zaskarżoną decyzją z dnia sierpnia 2012 roku organ rentowy odmówił zwrotu nadpłaty składek w wysokości 3.503,20 złotych. Wyliczoną kwotę nadpłaty pomniejszył o 2.031,90 złotych tytułem nienależnie opłaconych składek za okres od IV kwartału 1999 roku do I kwartału 2002 roku, z uwagi na to, że od dnia ich opłacenia upłynęło 5 lat i uległy one przedawnieniu. Organ rentowy dokonał zwrotu nadpłaty w wysokości 1.794,20 złotych za okres od II kwartału 2002 roku do III kwartału 2004 roku.

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dowodów zawartych w aktach organu rentowego. Ustalenia faktyczne pozostawały niesporne, gdyż zainteresowana M. O. nie wskazywała w toku postępowania na żadne nowe dowody, w tym nie zgłaszała również zastrzeżeń co do wysokości poszczególnych kwot nadpłaty wskazanych w zaskarżonej decyzji.

Spór w niniejszym postępowaniu sprowadzał się do interpretacji przepisów prawa i rozważenia zasadności odmowy przez organ rentowy zwrotu nadpłaty w wysokości 2.031,90 złotych.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania, przywołując przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.).

Sąd zważył, że nadpłata składek na ubezpieczenie społeczne rolników powstała w związku z wyłączeniem małżonki rolnika M. O. z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od 1 października 1999 roku do 30 września 2004 roku. Wnioskodawca wywodził, że wydanie decyzji o ustaniu ubezpieczenia z datą wsteczną winno być uznane za początek biegu roszczeń o zwrot nadpłaconych składek. W ocenie Sądu Okręgowego decyzja organu rentowego stwierdzająca podleganie czy ustanie ubezpieczenia społecznego ma charakter deklaratoryjny, gdyż ubezpieczenie społeczne powstaje i ustaje z mocy samego prawa i z mocy prawa powstaje lub ustaje obowiązek opłacania składek.

Zainteresowana nie negowała w toku postępowania, że w okresie od 2 sierpnia 1999 roku do 30 czerwca 2003 roku podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z tytułu wykonywania umowy agencyjnej, nie zawiadomiła Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o wykonywaniu czynności wynikających z tej umowy i nadal opłacała nienależne składki do KRUS. Tym samym, już w momencie, kiedy rozpoczęła wykonywanie czynności wynikających z wymienionej umowy i podlegała innemu niż rolnicze ubezpieczeniu społecznemu, powstała nadpłata składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Zgodnie z treścią art. 41b ust. 11 cyt. ustawy nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nie podlegają zwrotowi, jeżeli od dnia ich opłacenia upłynęło 5 lat. Tym samym w niniejszej sprawie termin do wystąpienia z żądaniem zwrotu co do najpóźniej opłaconych składek za I kwartał 2002 roku upłynął już w dniu 31 stycznia 2007 roku (stosownie do dyspozycji art. 40 ust. 1 ustawy w myśl której składki na ubezpieczenie opłaca się co kwartał, zaś termin płatności przypada ostatniego dnia pierwszego miesiąca danego kwartału).

Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego, w dacie, gdy organ rentowy poinformował wnioskodawcę o istnieniu nadpłaty, A. O. nie mógł się już domagać jej zwrotu. W dacie zawiadomienia opłacone składki za okres od IV kwartału 1999 roku do I kwartału 2002 roku nie podlegały zwrotowi, gdyż wygasło prawo żądania ich zwrotu.

Z tych względów i na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku złożyła zainteresowana M. O. zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego tj. art. 41b ust. 11 i art. 52 ust. 1 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w zw. z art. 24 ust. 6g pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst. jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) poprzez uznanie, że organ rentowy w każdym czasie jest uprawniony do wydania decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego a taka decyzja nie skutkuje powstaniem prawa do zwrotu nienależnie opłaconych składek, zaś data jej otrzymania nie jest początkiem biegu przedawnienia do żądania zwrotu składek.

Wskazując na powyższe apelująca wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji oraz rozważenie potrzeby zadania pytania Sądowi Najwyższemu w przedmiocie początku biegu przedawnienia roszczenia o zwrot nadpłaconych składek w sytuacji wydania decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników.

W uzasadnieniu apelacji zainteresowana podniosła, że Sąd Okręgowy nie rozważył zastosowania w niniejszej sprawie art. 24 ust. 6g cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W ocenie zainteresowanej stanowisko Sądu Okręgowego jest faktycznie oparte na treści art. 24 ust. 7 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który został uchylony na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Wobec braku przepisu szczególnego w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników co do zwrotu nienależnie opłaconych składek, Sąd winien uwzględnić datę decyzji, mocą której składki zostały uznane za nienależne.

Z tych wszystkich względów zainteresowana uznawała apelację za uzasadnioną.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest w pełni zasadna, co skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku jak i poprzedzającej go decyzji. Bezspornym jest, że M. O. została wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników za okres od 1 października 1999 r. do 30 września 2004 r. Decyzja w tym przedmiocie wydana została przez organ rentowy w dniu 27 kwietnia 2012 r. i jest prawomocna. Za okres od IV kwartału 1999 r. do I kwartału 2002 r. zainteresowana opłaciła składki na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 2.031,90 zł. Pismem z dnia 27 kwietnia 2012 r. pozwany organ rentowy poinformował wnioskodawcę A. O. o nadpłacie w kwocie łącznej 3.887,20 zł, przy czym sporna w niniejszej sprawie pozostaje kwota 2.031,90 zł tj. kwota składek co do których pozwany uznał, iż wnioskodawca nie może domagać się ich zwrotu, z uwagi na upływ 5 lat od dnia ich opłacenia.

W świetle art. 41b ust. 11 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nie podlegają zwrotowi, jeżeli od dnia ich opłacenia upłynęło 5 lat. Jednocześnie art. 41b ust. 12 cyt. ustawy

nakłada na kasę rolniczego ubezpieczenia społecznego obowiązek zawiadomienia płatnika o kwocie nadpłaconych lub nienależnie opłaconych składek podlegających zwrotowi, jeżeli są one wyższe od kwoty, o której mowa w ust. 15.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawiera pełnej regulacji zwrotu nienależnie opłaconych składek. Przepis art. 41b ust. 11 cyt. ustanawia 5-letni termin do dochodzenia zwrotu składek liczony od dnia ich opłacenia a nie reguluje w ogóle problematyki zwrotu składek w sytuacji, gdy organ rentowy dokona zawiadomienia o ich nadpłacie, przy jednoczesnym upływie 5-letniego terminu od ich opłacenia w dacie stwierdzenia nadpłaty.

Taka sytuacja jest uregulowana w art. 24 ust. 6g cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z treścią tego przepisu nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b (tj. w sytuacji gdy kwota składek nie przekracza wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym).

Z kolei z treści art. 52 ust. 1 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Skoro problematyka zwrotu nienależnie opłaconych składek nie jest całościowo uregulowana w cyt. ustawie, to zachodzą podstawy do zastosowania art. 24 ust. 6g pkt 1 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przyjęcie odmiennej koncepcji tj. uznanie, że nienależnie opłacone składki nie podlegają zwrotowi, jeżeli od dnia ich opłacenia upłynęło 5 lat, w sytuacji gdy nadpłata została ujawniona już po tym terminie, prowadziłoby do nierównego, dyskryminującego traktowania płatników składek, a tym samym naruszenia zasady wynikającej z treści art. 2a cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Dyskryminacja oznacza bowiem różne traktowanie osób znajdujących się w istotnie podobnym położeniu, bez obiektywnego i racjonalnego uzasadnienia (por. wyrok ETPC z dnia 17 lutego 2011 r. 6268/08 A. v. Czechy LEX nr 736581).

Nie można przy tym pominąć wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2010 r. (P 29/08, OTK-A 2010/4/35), w świetle którego art. 24 ust. 7 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest niezgodny z art. 32 w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis art. 24 ust. 7 cyt. ustawy stanowił, że zwrotu od Zakładu nienależnie opłaconych składek nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat. Trybunał skonstatował, że „sposób określenia w zakwestionowanym przepisie momentu rozpoczęcia biegu terminu dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki na chwilę "daty ich opłacenia" prowadzi do negatywnego zróżnicowania kategorii płatników, w których przypadku ustalenie, że składka była nienależnie opłacona, następuje w pewien czas po opłaceniu składki”. Tym samym art. 24 ust. 7 cyt. ustawy niezgodnie z Konstytucją różnicuje poziom ochrony praw majątkowych poszczególnych kategorii płatników. Skutkiem powyższego orzeczenia jest utrata mocy obowiązującej przepisu art. 24 ust. 7 (z dniem 15 czerwca 2010 r.) i wprowadzenie przez ustawodawcę możliwości domagania się zwrotu nienależnie opłaconych składek w terminie 5 lat od daty otrzymania zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek.

Skoro przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawierają regulacji umożliwiającej dochodzenie zwrotu składek w terminie 5 lat, licząc od dnia otrzymania zawiadomienia, to należy odpowiednio stosować art. 24 ust. 6g pkt 1 cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z mocy art. 52 ust. 1 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W sprawie niniejszej wnioskodawca bez wątplenia opłacił nienależnie składki na ubezpieczenie społeczne rolników za M. O., złożył wniosek o zwrot składek w dniu 8 czerwca 2012 r., czyli w terminie 5 lat od zawiadomienia o istnieniu nadpłaty, a tym samym przysługuje mu prawo zwrotu spornej kwoty 2.031,90 zł.

Mając powyższe względy na uwadze oraz na mocy art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i orzekł jak w sentencji wyroku.

Na mocy art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 109 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zasądził od organu rentowego, jako strony przegrywającej sprawę, na rzecz zainteresowanej kwotę 30 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego tj. uiszczonej opłaty od apelacji.